

בס"ד. ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב ה'תשכ"ג*

ויענך וירעיבך ויאכילך את המן גו'¹, ומדייק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במאמרו ד"ה זה², דבכ"מ בתורה מדבר במעלת המן, וכאן אומר ויענך וירעיבך גו' שהוא לכאורה היפך המעלה. גם צריך להבין דאיתא בגמרא³ משה תיקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן, יהושע תיקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ. וכתב הרשב"א⁴ דפירוש משה תיקן כו' יהושע תיקן כו'⁵ הוא שתיקנו להם מטבע הברכות, דהברכות עצמם הם מן התורה [כדאיתא בגמרא³, ואכלת ושבעת וברכת⁶ זו ברכת הזן כו' על הארץ זו ברכת הארץ]. ואיתא בלקו"ת⁷, דהטעם על שגם בברכת הארץ מזכירין ועל אכילת מזון ובחתימת הברכה חותמין על הארץ ועל המזון (אע"פ שבירכו כבר ברכת הזן), הוא, כי הנוסח והמטבע דברכת הזן הוא על המן, לחם מן השמים, ומזון שבברכת הארץ הוא לחם מן הארץ⁸. וצריך ביאור, דברכת הזן הוא על אכילה המשבעת (ואכלת ושבעת), דאכילה המשבעת היא (בעיקר) בלחם מן הארץ, ואע"כ, הברכה על המזון דלחם מן הארץ היא בברכת הארץ (שלא נאמר בה ואכלת ושבעת⁹), והנוסח דברכת הזן (דכתיב בה ואכלת ושבעת) הוא על המן דכתיב ב' ויענך וירעיבך¹⁰.

גם צריך להבין מה שהעינוי דיום הכיפורים למדין¹¹ מעינוי הנאמר גבי מן, נאמר כאן עינוי (ועניתם את נפשותיכם¹²) ונאמר להלן עינוי (ויענך וירעיבך) מה להלן

(* יצא לאור בקונטרס כ"ף מנחם-אב — תש"נ, "לקראת יום כ"ף מנחם-אב, יום הסתלקות-הילולא של כבוד קדושת הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק ז"ל נ"ע שניאורסאהן, אביו של — יבלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א . . ועש"ק עקב י"ט מנ"א, שנת ה'תש"נ).

(1) פרשתנו ח, ג.

(2) דשנת תרע"ה (בהמשך תער"ב ח"ב ע' א'צג).

(3) ברכות מח, ב.

(4) הובא בב"י או"ח סקפ"ז (הובא בלקו"ת פרשתנו יד, סע"א ואילך).

(5) וכ"ה בברכת בונה ירושלים שתקנו דוד ושלמה (ברכות שם), שהיא מן התורה, אלא שרוד ושלמה תיקנו המטבע (ב"י שם בשם הרשב"א).

(6) פרשתנו ח, יו"ד.

(7) פרשתנו יד, ריש ע"ב.

(8) בפשטות, הברכה היא רק על הארץ "דמפקא מזון" (ברכות מט, א). אבל בלקו"ת שם; בסידור עם דא"ח (קט, א), דהזכרת מזון בברכת הארץ הוא ברכה על הלחם שמן הארץ. וחידוש גדול יותר בהמשך תרס"ו ע' שלד "וברכת הארץ תיקן יהושע כו' והברכה היא על הלחם שמן הארץ", דמלשון זה משמע שלא רק הזכרת המזון אלא הברכה היא על הלחם כו'.

(9) וזה שהחיוב (מה"ת) דכל הברכות דברהמ"ז הוא דוקא כשאכל כדי שביעה, הוא לפי שכולם הם המשך אחד, ובברכת הזן כתיב ואכלת ושבעת.

(10) ביומא עד, ב "מכאן (רעבון שנאמר כאן) רמז לסומין שאוכלין ואין שבעין". ופשוט שסומא חייב בברהמ"ז. והדיוק שבפנים הוא שהנוסח דברכת הזן הוא דוקא על המן.

(11) יומא שם.

(12) אחרי טז, לא.

עינוי רעבון אף כאן עינוי רעבון. וצריך ביאור, שעינוי רעבון דמן הוא שאכילת המן לא השביעה אותם ככל הדרוש נכי אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו¹¹ (והמן הי' דבר¹³ יום ביומו¹⁴) ואינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל¹¹ (ובהמן היו טועמים כל המינים ולא ראו אלא מן¹⁴), ומזה שמדמין עינוי רעבון דמן לעינוי רעבון דיוהכ"פ, משמע, שעינוי רעבון דמן הוא (לא שאכילת המן לא השביעה כאכילה ע"ד הרגיל, אלא) כמו שלא אכל¹⁵. ולהעיר, שעפ"ז צריך להבין עוד יותר שהנוסח דברכת הזן הוא על המן. גם צריך להבין¹⁶, דעכשיו (לאחרי שנפסק המן), כל הברכות דברכת המזון הם לכאורה על לחם מן הארץ, ואעפ"כ הנוסח דברכת הזן הוא הנוסח שתיקן משה על המן.

(ב) **ויובן** זה בהקדים דאיתא במדרש¹⁷ שהמן הי' מאכל רעבון. דפירוש וירעיבך גוי' את המן הוא ש"וירעיבך" קאי על "את המן", שהמן הרעיב אותך. והענין הוא, דמן רומז לאגדה נכמ"ש¹⁸ והוא כזרע גד לבן ואיתא במכילתא כאגדה שמושכת לבו של אדם, שהוא¹⁹ פנימיות התורה. וכמבואר בכ"מ²⁰ דלחם מן הארץ הוא גליא דתורה, ולחם מן השמים (מן) הוא פנימיות התורה. וכיון שבפנימיות התורה הוא רק ידיעת המציאות ולא השגת המהות²¹, לכן, הלימוד דפנימיות התורה קשור ברעבון (ע"ד הרעב לשמוע את דבר ה'²²) להשיג המהות²³.

ובעומק יותר יש לומר דמ"ש במדרש שהמן הוא מאכל רעבון, הכוונה בזה היא (לא רק שהמן פועל אינו שולל רעבון באדם האוכלו, אלא גם) שהמן עצמו הוא מאכל רעבון. ויובן זה בהקדים שביאור הנ"ל דלחם מן הארץ הוא גליא דתורה ולחם מן השמים הוא פנימיות התורה, הוא בכללותו, אבל בפרטיות, שני ענינים אלה (לחם מן הארץ ולחם מן השמים) הם גם בפנימיות התורה. והענין הוא, דאיתא בתניא²⁴ שבלימוד פנימיות התורה שני ענינים. שהיא מצוה רמה²⁵ ונשאה ושמביאה ללב שלם. ויש לומר, שהלימוד דפנימיות התורה לפי שמביאה ללב שלם, כיון ששייך לענין הברורים (ביורר המדות), הוא דומה ללחם מן הארץ, ועיקר הענין דלחם מן

13) לשון הכתוב — בשלח טז, ד.

14) פרש"י ליומא שם.

15) ואף שהשיעור באכילת יוהכ"פ הוא ככותבת — הרי ענין העינוי ביוהכ"פ שולל גם אכילה בפחות

16) מכותבת, ראה שר"ת הצ"צ או"ח סל"ו.

17) כמו שמדייק בלקו"ת שם (יד, ב).

18) קה"ר ה, יר"ד.

19) בשלח טז, לא.

20) ראה אגה"ק סימן כג (קלז, א).

21) ראה לקו"ש חכ"ו ע' 112. וש"נ.

22) ראה בארוכה לקו"ת ויקרא ה, א.

23) עמוס ח, יא. וראה אוה"ת שבהערה הבאה.

24) אוה"ת פרשתנו (כרך ה) ד"ה ויענך וירעיבך ע' ביכג. וראה עד"ז ד"ה זה תרע"ה בסופו (המשך תער"ב

ח"ב ס"ע א"צט).

25) בקר"א קנו, ב. וראה לעיל ח"ב ע' פג.

26) כצ"ל — ראה לוח התיקון לתניא שם.

השמים הוא בהלימוד והידיעה דפנימיות התורה מצד עצמו²⁶. ויש לומר, שהחילוק דשני אופני הלימוד הוא גם בדרגת השכל. דהלימוד והידיעה דפנימיות התורה בכדי לבוא ללב שלם הוא במוחין השייכים למדות, והלימוד והידיעה דפנימיות התורה מצד עצמה הוא במוחין שלמעלה ממדות. ועפ"ז יש לבאר שהמן הוא מאכל רעבון, כי ענין שביעה (בענין השכל) הוא שהוא תופס את השכל, ולכן, הידיעה וההשגה דמוחין השייכים למדות (לחם מן הארץ שבפנימיות התורה) שהיא נתפסת בשכל האדם בהשגה ותפיסא ממש (שלכן פועלת ההשגה גם בהמדות שלו) היא מאכל המשביע, והידיעה וההשגה דמוחין שלמעלה ממדות (לחם מן השמים, מן) שהיא באופן דהפלאה ואינה נתפסת (כ"כ) בשכל האדם, היא מאכל רעבון.

ג) **יש** לומר, שהחילוק דשני הפירושים במאכל רעבון, שפועל שאינו שולל רעבון בהאדם ושהמאכל עצמו הוא רעבון שלמעלה מתפיסא (אף שגם הידיעה שפועלת רעבון בהאדם הוא לפי שהיא למעלה מההשגה שלו), הוא, שידיעה זו היא בדרגת השכל שבערך המדות, אלא שהיא למעלה מהם, ולכן פועלת בהאדם (שעיקרו מדות) רעבון וצמאון להשיג את הענין. והידיעה שהיא עצמה בחינת רעבון, היא בדרגת השכל שלמעלה ממדות (כנ"ל סעיף ב), שלכן, היא בחינת רעבון בעצם לגבי המדות. וכשמתגלית דרגא זו בהמדות, הם בביטול. וע"ד החילוק בין חכמה ובינה, שע"י ההשגה דבינה, כאשר ההתבוננות וההשגה היא בהפלאה דאוא"ס שלמעלה מעולמות, הוא בא לידי אהבה רבה (בתשוקה וצמאון), יש מי שאוהב, וע"י הראי' דחכמה הוא בא ליראה, ביטול²⁷. אלא שאעפ"כ גם דרגא זו דמן נק' בשם מאכל רעבון, כי הזיכוך שע"י אכילת המן הוא שהאדם האוכל את המן הוא בטל בתכלית, וע"ז הוא נעשה (כמו) כלי לקבל חיות מאור שאינו בערכו. וע"ד הענין דלהחיותם ברעב²⁸ דיוהכ"פ²⁹, שהרעב דיוהכ"פ הוא בחינת תענוג עצמי הבלתי מורגש שלמעלה מאכילה ושתי' [וכידוע³⁰ שהטעם דיוהכ"פ אסור באכילה ושתי' הוא לפי שביהכ"פ הוא גילוי תענוג עצמי הבלתי מורגש], וענין להחיותם ברעב הוא שביהכ"פ מקבלים חיות מתענוג זה³¹.

ד) **יש** לקשר זה עם מאמר הזהר³² ע"פ³³ ראו כי ה' נתן לכם השבת, ר' חזקי' פתח שיר המעלות ממעמקים גו'³⁴ דמעמקים (לשון רבים) הם עומקא דכולא

26 ראה המשך תער"ב ח"ב ע' א'קלט "ההשגה שמבחי' לחם מן הארץ זהו בהאלקות שבבחי' התלבשות בעולמות, והוא העבודה דנה"א לברר ולזכך את הנה"ב .. לחם מן השמים הוא .. הדעת וההשגה באוא"ס שלמעלה מהעולמות .. והוא העבודה דנה"א מצד עצמה".

27 ראה סה"מ ה'תש"ח ע' 36. ובכ"מ.

28 לשון הכתוב – תהלים לג, יט.

29 ראה לקו"ת שה"ש יד, סע"ב "להחיותם ברעב שזהו ענין יוהכ"פ".

30 המשך תרס"ו ס"ע קה ואילך. ע' תקמב.

31 ראה המשך תער"ב שבהערה 23 "דאכילת המן מאכל של רעבון הוא כענין להחיותם ברעב, והיינו בחי' העונג העצמי הבלתי מורגש, שזהו אמיתית ענין המן".

32 ח"ב סג, סע"א ואילך.

33 בשלח טז, כט.

34 תהלים קל, א.

ועומקא דבירא, וכתב אאמו"ר בעל ההילולא על הגליון של ספר הזהר שלו³⁵ (שמשך כמה שנים הי' בשבי', ובזמן האחרון נפדו (ספר הזהר שלו עם עוד ספרים שלו) מהשבי' והגיעו לכאן), שהשייכות דפירוש זה בממעמקים לראו גו' השבת היא, כי עומקא דכולא ועומקא דבירא הם חכמה ובינה, שמהם נמשך השפע לכל ששה המדות דז"א (מבועין נפקין ונגדין לברכא כולא³⁶). וענין זה שייך לראו כי הי' נתן לכם השבת, כי שבת הוא יומא שביעאה שהוא בינה³⁷ (עומקא דבירא), שבה מלובש חכמה (עומקא דכולא), ומיני' מתברכין שיתא יומין³⁸, ו"ק דז"א. וממשיך בעל ההילולא, דזהו מ"ש³⁹ וקראת לשבת ענג, ענג הוא ר"ת עדן נהר גן⁴⁰, עדן ונהר הם חכמה ובינה (עומקא דכולא ועומקא דבירא), ומהם נמשך השפע והברכה לגן, מלכות. וזהו שהמלכות נקראת שבת⁴¹, כי שבת הוא אותיות ש' בת⁴², ש' בגימטריא מעמקים הוא עדן ונהר, ובת היא מלכות (גן) שבה נמשך השפע והברכה מעדן ונהר, מעמקים. וצריך להבין, דבתחילת הענין מדבר בהמשכת השפע מחו"ב (מעמקים) לששה המדות דז"א, ולאח"ז מבאר שזהו וקראת לשבת ענג, ההמשכה מעדן ונהר לגן, מלכות. ויש לומר הביאור בזה (בעבודת האדם), שמעמקים לשון רבים הם שני ענינים הנ"ל שבמאכל רעבון, עומקא דבירא (בינה) הוא הידיעה שפועלת רעבון, ועומקא דכולא (חכמה) הוא הידיעה שהיא רעבון בעצם לגבי האדם, ושני הענינים דז"א ומלכות הם שתי דרגות בשכל האדם, כמו שהוא מופשט (קצת) ממציאותו (ז"א) וכמו שהוא בהגבלות שלו (מלכות). וההמשכה דמעמקים בשכל האדם (ע"י הביטול שלו) היא בשתי הדרגות שבו, גם בהגבלות שלו, שהענינים דפנימיות התורה שמצד עצמם הם למעלה מהשכל נמשכים בשכל, בהשגה ממש⁴³.

ויש להוסיף, שעיקר הגילוי דמעמקים הוא במלכות. דו' המדות דז"א הם (רק) מתברכים מיומא שביעאה, והמלכות (נוסף על שבה נמשך השפע מחו"ב, גם) היא עצמה נקראת שבת. ויתירה מזו, שבשבת (שקאי בעיקר על בינה) יש גם אותיות בת, היינו שעיקר ענין הש' (מעמקים) הוא כשהוא נמשך בבת, מלכות. וי"ל הביאור בזה בעבודת האדם, שהוא ע"ד הידוע⁴⁴ שע"י הפצת המעיינות חוצה מתגלה ענינם דהמעיינות.

ה) והנה משני ענינים הנ"ל שבמין דפנימיות התורה — רעבון שלמעלה מהשגה ואעפ"כ הוא מאכל רעבון — נשתלשלו שני ענינים אלה בהמן כפשוטו.

35) נדפסו ב"לקוטי לוי יצחק — הערות לספר הזהר" (כרך ב) ס"ע עג ואילך.

36) לשון הזהר שם (סג, ב).

37) ראה בארוכה אוה"ת בשלח ע' תרטו ואילך. המשך תעו"ב ח"ב ס"ע א'פו ואילך.

38) זהר שם.

39) ישע"י נח, יג.

40) תקו"ז תיקון נה (פח, ב).

41) כמ"ש בזהר שם "וכן נמי כנסת ישראל אקרי שבת" — לקלוי"צ שם.

42) זהר ח"א כג, סע"ב. ח"ג רפא, ב (ברע"מ).

43) להעיר, שבאוה"ת בשלח ע' תרלח מבאר פירוש שבת אותיות ש' בת "שהמל' שנק' בת עולה בכינה

שנק' שיי"ן", ובלקלוי"צ מפרש שמהש' נמשך לבת.

44) קונטרס ענינה של תורת החסידות סיי"ח ואילך.

והענין הוא, דהטעם על זה שהמן הי' דבר יום ביומו [שלכן כתיב בי' ויענך וירעיבך, כי אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלון], הוא, כי גדר העולם הוא (מקום ו)זמן⁴⁵, ומן הוא למעלה מהעולם, למעלה מגדר זמן, ולכן, גם לאחרי שנמשך בעולם, הי' צריך להתחדש בכל יום⁴⁶. וזהו אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו, דלחם מן הארץ וכן כל ההשפעות שנמשכו בעולם, כיון שאין ניכר בהם שהם מתחדשים בכל יום⁴⁷, נדמה לאדם שהם בסלו, והמן שהי' ניכר בו בגילוי שמתחדש בכל יום מלמעלה, אינו בסלו של האדם. ועד"ז⁴⁸ הוא בנוגע שטעמו בו כל הטעמים (טעם השני על הרעבון דמן), בדבר מוגבל א"א שיהיו בו כל הטעמים (ובפרט שבהטעמים ישנם גם טעמים הפכיים), וזה שהמן היו בו כל הטעמים הוא לפי שגם כשנמשך למטה הי' לחם מן השמים, ענין אלוקי שלמעלה מההגבלות דעולם. וזהו "אינו רואה ואוכל", שעין האדם המוגבל לא הי' יכול לתפוס הבל"ג דהמן, ולכן לא ראה אפילו מאכל פשוט, ע"ד מקום אור גדול מנשוא — שהראי' מתבלבלת.

והנה זה שהמן הוא מאכל רעבון הוא כשהאדם הוא מציאות, משא"כ כשהוא בביטול לאלקות, עיקר ההנאה והתענוג שלו הוא מהשפעה שנרגש בה שאינה בסלו דהאדם ונמשכת מהקב"ה. וע"י הביטול שלו הוא כלי לקבל השפעה הבלתי מוגבל, רואה ואוכל.

(ו) **ועפ"ז** יש לבאר שהנוסח דברכת הזן (דכתיב בה ואכלת ושבעת וברכת) הוא על הזמן, כי אמיתית ענין השובע (והעשירות⁴⁹) הוא במן, כשמרגיש שהשפע שנותנים לו אינו בסלו (דהאדם) אלא הוא נשפע תמיד מלמעלה (כהמן שהי' ניכר בו בגילוי שמתחדש בכל יום). וביכלתו של כאו"א מישראל לבוא להרגש זה. ובפרט ע"פ הידוע⁵⁰ שפרנסה בזמן הזה (בזמן הגלות) הוא באופן דהשפעת הזמן. וע"י הרגש זה הוא כלי לקבל השפעה הבלתי מוגבל דמן. וכמאמר רז"ל⁵¹ כלי ריקן מחזיק כלי מלא אינו מחזיק. דכאשר הוא מציאות, ובפרט כשחושב שהשפע שנותנים לו הוא בסלו (כלי מלא) אינו מחזיק אפילו השפע המצומצם דלחם מן הארץ, וע"י שהוא כלי ריקן, הוא מחזיק גם השובע והעשירות דמן, ונמשכים לו כל ההשפעות דבני חיי ומזוני באופן של רויחי.

45) שעהייה"א פ"ז (פב, א).

46) ראה אוה"ת בשלח ע' תרא. תרמה. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1099.

47) ראה אוה"ת שם ע' תרמה.

48) בהבא לקמן ראה גם לקו"ש שם.

49) ראה יומא עה, א" שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם הזמן.

50) סה"מ תש"ט ע' 21. וראה לקו"ש חט"ז ע' 178 הערה 38.

51) ברכות מ, א. סוכה מו, א. וראה סה"מ הש"ת ע' 153. תש"ג ע' 191. ובכ"מ.